

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Батракова Т.І.

кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет

Линовецька В.Ю.

студентка
Запорізького національного університету

Стаття присвячена дослідженню розвитку цифрової економіки та її впливу на економіку України. Розкрито фактичний та потенційний вплив впровадження цифрових технологій на працюючих та споживачів. Проаналізовано рівень цифровізації України. Досліджено та узагальнено характерні особливі тренди цифрової економіки. Розкрито зміст цифровізації. Встановлено, що впровадження цифрової економіки в Україні на початковому етапі. Аргументовано, що цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу, а також вимоги до використовуваних інформаційних технологій. Зроблено висновок про те, що цифровому розвитку притаманні революційні зміни, а найважливішим результатом цифровізації, в сучасних умовах, є автоматизація послуг Такого роду перетворення характеризується нестійкістю, нестабільністю, «інноваційно-цифровими вибухами», новітніми відкриттями, які діють за новими принципами.

Ключові слова: цифрова економіка, цифрові послуги, цифровізація, цифрові технології, новітні фінансові технології.

Постановка проблеми. Технологічні зміни, що характерні для XXI століття в частині «зрощування» телекомунікаційних, ІК технологій та інновацій, зумовили введення в науковий обіг понять «цифрові технології», «цифрова адженда», «цифрова економіка». Остання являє собою тип економіки, що характеризується активним впровадженням і використанням цифрових технологій зберігання, обробкою й передачею інформації в усі сфери людської діяльності. Основна проблема розвитку цифрової економіки в Україні – це відсутність системної державної політики у цій сфері. Україна – єдина в Європі країна без власного «цифрового» бачення. Швидкі та глибинні наслідки від переходу на «цифру» будуть можливими лише тоді, коли «цифрова» трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу і державних установ, буде звичним й повсякденним явищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цінними в науковому сенсі дослідженнями проблематики становлення цифрової економіки є наукові праці та практичні дослідження і розробки таких знаних учених й винахідників як В. Айзексон, С. Бранд, Дж. Вейлз, Е. Вільямс, Б. Гейтс, Б. Елбрехт, Д. Енгельбарт, Дж. Ліклайдер, Дж. Фон Нейман, Е. Петерс, С. Хантінгтон. Українські вчені-економісти теж активно долучаються до творення понятійного апарату інституціональної палітри системних досліджень цифрової економіки. Серед них імена В. Гройсмана, В. Гейця, А. Гриценка, Ю. Зайцева, С. Кубіва, О. Москаленко, Т. Єфименко. Але, разом з тим, значна кількість проблем щодо бачення концепції цифрового розвитку, видів продуктів даної економіки та послуг, які цифрова економіка продукує і надає, залишаються недостатньо розкритими.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження основних принципів цифровізації еко-

номіки України, які дозволяють цифровій економіці набувати рис авангардного характеру. З'ясування ключових напрямів початкового етапу становлення цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрова економіка – це не окрема галузь, а віртуальне середовище, яке доповнює нашу реальність. Можна перефразувати це визначення ще простіше: цифрова економіка – це економіка віртуальних світів. У світлі загрозливих заяв Ілона Маска та Стівена Хокінга щодо «живих технологій» ідея технологічної свідомості звучить обнадійливо, місцями навіть доволі гуманістично.

Все частіше цифрова економіка переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування все складнішим. Основними продуктами цифрової економіки є ті ж самі товари і послуги традиційної економіки, що надаються за допомогою комп'ютерного обладнання і цифрових систем на кшталт глобальної мережі Інтернет. Це має свої переваги, головною з яких є підвищення доступності звичайних користувачів до певних ринків (товарних чи послуг), а не лише великих компаній, зниження трансакційних витрат, підвищення ефективності і конкурентоспроможності [1].

Узагальнюючи існуючі визначення цифрової економіки, слід зазначити, що у більшості визначень існує компонентний підхід при розгляді економічної сутності цифрової економіки. Так, Міжнародна організація OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) та, вчений Томас Мезенбург виділяють три основні компоненти цифрової економіки [6]:

- підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі та ін.);
- електронний бізнес або e-business бізнес (ведення господарської діяльності та будь-яких інших бізнес-процесів через комп'ютерні мережі);

– електронна комерція або e-commerce (дистрибуція товарів через Інтернет).

Характерною особливістю цифрової економіки – це її зв'язок з економікою на вимогу (on-demand economy), яка передбачає не продаж товарів і послуг, а отримання доступу до них саме в той момент, коли це потрібно. Отримання замовлень відбувається онлайн, а їх виконання – офлайн. Переваги економіки на вимогу це: висока швидкість отримання необхідної послуги або товару; зниження їх вартості для кінцевого користувача завдяки зниженню кількості посередників; спрощення виходу постачальників товарів і послуг на користувачів.

Саме цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі та здатна стрімко підвищити ВВП країни. Так, за даними Всесвітнього Економічного форуму у 2015 році частка цифрової економіки у загальносвітовій вже перевищила 20% і стрімко зростала відтоді. Всі ми знаємо успішний досвід Ізраїлю, Естонії. Але сьогодні цифрова економіка є головним пріоритетом і таких країн, як Німеччина або Великобританія. По всьому світу частка традиційної економіки зменшується, а цифрової – збільшується, даючи могутні переваги для таких країн. Наприклад, з досвіду Естонії, Ірландії, Швеції, Ізраїлю – безпосередній ефект від комплексного розвитку цифрової економіки +20% ВВП протягом 5 років та ROI цифрової трансформації до 500%. У цифровій економіці на перший план виходить споживання саме цифрових технологій, незалежно від сфери.

В Україні найбільш яскравим прикладом сьогодні є агропромислова сфера, де завдяки цифровим технологіям передові агрокомпанії збільшують свої ROI від 30% до 90%. Але уявіть, що буде, коли ми забезпечимо цифрову трансформацію всієї агросфери. Прогнозні цифри – це за рахунок цифровізації агросектора збільшити на 30% ефективність та на 20% – врожайність. Для усунення бар'єрів на шляху цифрових перетворень у найбільш перспективних сферах та реалізації першочергових ініціатив Державним агентством з питань електронного урядування України спільно з Мінекономрозвитку та Hi-Tech Office Ukraine напрацьовано комплексний план цифрових перетворень в Україні. Відповідний проект розпорядження перебуває на погодженні в центральних органах влади та ми очікуємо на його швидке прийняття.

Документ дуже амбіційний, містить понад 50 комплексних завдань – конкретний набір цифрових ініціатив. Він охоплює всі сфери життєдіяльності – від Індустрії 4.0, IoT та смарт-фабрики до впровадження блокчейну в державних установах. Нещодавно створили Міжгалузеву раду з питань розвитку е-урядування. До неї увійшли державні секретарі всіх Міністерств.

Якщо подивитися міжнародний досвід, то чи є в країні Міністерство, чи є агентство чи щось ще – комплексні зміни, які стосуються діяльності всіх сфер, можливі лише за рахунок ефективної діяльності міжгалузевої інституції. І що стосується

виконання розпорядження Digital Agenda для України, яке було презентоване днями, то я впевнена, що координацію його потрібно покласти на певну міжгалузеву раду. Саме такий орган має забезпечити спільну діяльність, взаємоузгодження.

Отже, сьогодні маємо великий спільний виклик, від виконання якого залежить успіх цифрової економіки в Україні. А виконання цього документу неможливе без об'єднання зусиль всіх гілок влади, бізнесу та громадськості [6].

У 2016 році Європейська комісія ухвалила новий eGovernment Action Plan до 2020 року, на який ми уже орієнтуємося у своїй діяльності. Одним з ключових меседжів цього плану є те, що «The digital transformation of government is a key element to the success of the Digital Economy». Тобто, якщо ми хочемо успішно розвивати цифрову економіку, слід робити цифрову трансформацію базових сфер життєдіяльності. Уряд також має ставати цифровим – і з цим важко не погодитися.

Цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу, а також вимоги до використовуваних інформаційних технологій: систем управління маркетингом, продажами і сервісом; телефонії і месенджером; системам документообігу і управління персоналом; облікових систем і безлічі інших корпоративних додатків [2].

Цифрова економіка – це також цифровий ринок. Якщо українські IT-компанії можуть дозволити собі найсучасніше обладнання, то малий та середній бізнес, потенційні покупці їх товарів та послуг в Україні, обмежені як у техніці, так і у фінансах. Це стоїть у середньостатистичного споживача, якому, з тих же причин, не доступні сучасні цифрові блага (наприклад, «розумне житло», автоматизовані пересувні магазини чи навіть найпримітивніші каси самообслуговування). Тут діє проста формула: більше доступної функціональності товарів та послуг – більший оборот грошей, більше робочих місць.

Але технологічна затримка, якби сумнівно це не звучало, є наразі нашим економічним козирем. Складна геополітична ситуація і, як наслідок, ослаблена економіка вимагає масштабних рішень – діджиталізація може стати причиною економічного стрибка. Кабмін прогнозує зростання ВВП на 5% у результаті вдалих цифрових реформ. І, погляньмо правді у вічі, у нас немає вибору – цифрова інфраструктура буде розвиватися в будь-якому разі, з підтримки держави або за сукупністю локальних бізнес-ініціатив.

Поступовий перехід на електронний облік й електронне управління, долучення до міжнародного онлайн-бізнесу – це не вибір, а необхідність. Якщо хтось каже, що це неможливо зробити за 5 чи 10 років – погляньте на Естонію, яка низкою послідовних законодавчих рішень буквально за десять років стала однією з найбільш успішних країн Європи в галузі цифрових технологій [4].

Для успішного формування цифрової економіки потрібні ефективно функціонуючі три компоненти [3]:
– нормативно-правова база, яка б сприяла конкуренції і виходу на ринок підприємствам, дозволяла

фірмам повною мірою використовувати цифрові технології для конкуренції та інновацій;

– навички, необхідні працівникам, бізнесменам, державним службовцям, для використання можливостей цифрових технологій;

– ефективні і підзвітні інститути, що використовують інтернет для розширення прав і можливостей громадян.

В умовах цифрової економіки людський капітал та інформаційні технології відіграють вирішальну роль в забезпеченні сталого розвитку економіки. У зв'язку з цим підготовка висококваліфікованих фахівців з врахуванням потреб ринку та сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій, ефективне впровадження яких супроводжується прискоренням економічного зростання, збільшенням кількості робочих місць, підвищенням якості послуг, набуває особливого значення.

Запровадження цифрової економіки в Україні фактично звужується до розвитку комунікаційних та інформаційних мереж. Це не стане для когось новиною – цифрова інфраструктура в Україні зовсім нерозвинена. Про це свідчать цифри – за даними ресурсу Speedtest.net позиції України в світі за

показниками якості Інтернет-з'єднання неймовірно низькі: 114 місце за якістю мобільного інтернету та 45-те – за якістю широкопasmового інтернету.

Висновки. На сьогодні цифрова економіка виступає ефективною основою розвитку системи державного управління, економіки, бізнесу, соціальної сфери і всього суспільства. Для успішного розвитку цифрової економіки в Україні потрібна ефективна державна політика щодо подолання «цифрового розриву» та стимулювання розвитку цифрової економіки. Також у підсумку варто зазначити, що сучасний бізнес і організації традиційної економіки повинні адресно долати опір змінам, опираючись на незалежні науково-технологічних досліджень, маючи це як культурний цифровий імператив, щоб бути успішними в моделі цифрової трансформації і ставлячи перед собою завдання стати цифровим лідером. Країна не може бути успішною в розвитку цифрової економіки за відсутності необхідної нормативно-правової бази, стратегії розвитку економіки, що базується на цифрових технологіях. Але не менш важливим є формування професійних навичок, сприяння навчанню протягом усього життя.

Література:

1. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / (Г.Т. Карчева, Т.С. Смовженко, В.І. Міщенко та ін.); за заг. ред. д-ра екон. наук Г.Т. Карчевої. – Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 276 с.
2. Фіщук В. Цифрова економіка – це реально / В. Фіщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.nv.ua/ukr/>.
3. Пивоваров Ю. Навіщо Україні цифрова економіка / Ю. Пивоваров // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/>.
4. Карчева Г. Використання технології блокчейн як фактор підвищення ефективності фінансової сфери / Г. Карчева, Р. Лернатич, В. Кавецький // Банківська справа. – № 2. – 2017. – С. 110-119.
5. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП / Новини економіки. – 8 вересня 2017.
6. The Global Competitiveness Report 2016-2017, World Economic Forum.
7. Пивоваров Ю. Навіщо Україні цифрова економіка / Ю. Пивоваров // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/>.
8. Веретюк С.М. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні / С.М. Веретюк, В.В. Пілінський. 21 ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР № 3 (27) 2017 // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – 2016. – № 2. – С. 51-58.
9. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С.В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2016. – № 6. – С. 106-107.
10. Цифрова економіка. Про нові можливості для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/kubiv/tsifrova-ekonomika-pro-novi-mozhливosti-dlja-ukrajini-2282520.html>.

ОСОБЕННОСТИ И ПРИНЦИПЫ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УКРАИНЕ

Батракова Т.И.

кандидат экономических наук, доцент,
Запорожский национальный университет

Линовецкая В.Ю.

студентка
Запорожского национального университета

Статья посвящена исследованию развития цифровой экономики и ее влияния на национальную и международную экономики. Раскрыто фактическое и потенциальное влияние цифровых технологий на работающих и потребителей. Проанализирован уровень цифровизации Украины. Исследованы и обобщены характерные особые тренды цифровой экономики. Раскрыто содержание цифровизации. Установлено, что внедрение цифровой экономики в Украине на начальном этапе. Аргументировано, что цифровая эпоха меняет подход к ведению бизнеса, а также требования к используемым информационным технологиям. Сделан вывод о том, что цифровом развитии присущи революционные изменения, а важнейшим результатом цифровизации, в современных условиях, является автоматизация услуг. Такого рода преобразования характеризуется неустойчивостью, нестабильностью, «инновационно-цифровыми взрывами», новейшими открытиями, которые действуют по новым принципам.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровые услуги, цифровизация, цифровые технологии, новейшие финансовые технологии.

FEATURES AND PRINCIPLES OF DIGITAL ECONOMY IN UKRAINE

Batrakova T.I.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Zaporizhzhya National University*

Linovetska V.Yu.

*Student
Zaporizhzhya National University*

The article is devoted to the study of the development of the digital economy and its impact on the Ukrainian economy. The actual and potential impact of the introduction of digital technologies on employees and consumers is revealed. The level of digitization of Ukraine is analyzed. The characteristic and specific trends of the digital economy are investigated and summarized. The content of digitalization is revealed. It is established that the introduction of the digital economy in Ukraine at an early stage. It is argued that the digital age changes the approach to doing business, as well as the requirements for used information technology. It is concluded that digital development is characterized by revolutionary changes, and the most important result of digitalization, in modern conditions, is the automation of services. This kind of transformation is characterized by instability, instability, «innovation-digital explosions», the latest discoveries that operate on new principles.

Keywords: digital economy, digital services, digitalization, digital technology, advanced financial technologies.